SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Asiantuntijalausunto
Johtaja Tanja Auvinen

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto työelämä-ja tasa-arvovaliokunnalle K 2/2023 vp hallituksen vuosikertomukseen 2022; eduskunnan hyväksymät lausumat työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa koskevin osin

Tasa-arvoselonteko
VNS 7/2010 vp – EK 51/2010

4. turvakotipaikkojen määrä ja alueellinen kattavuus nostetaan Euroopan neuvoston suositusten mukaiselle tasolle ja huolehditaan palvelujen saatavuudesta kaikille turvaa tarvitseville; rahoituksen jatkumisesta myös vuoden 2012 jälkeen

4. Istanbulin sopimuksen mukaan helposti saavutettavia turvakoteja tulee olla riittävissä määrin. Sopimuksen mukaan *osapuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädäntö- tai muut toimet säätääkseen asianmukaisten, helposti saavutettavien turvakotien perustamisesta riittävässä määrin, jotta uhreille, erityisesti naisille ja heidän lapsilleen, voidaan tarjota turvallinen majoitus ja heitä voidaan auttaa ennakoivasti* (Istanbulin sopimus 2011; 23 artikla). Laki valtion varoista maksettavasta korvauksesta turvakotipalvelun tuottajalle (1354/2014) tuli voimaan 1.1.2015. Suomen turvakodeissa oli elokuussa 2023 yhteensä 230 perhepaikkaa eli paikkaa aikuiselle ja hänen mukanaan oleville alaikäisille lapsille.

THL:n vuonna 2020 tehdyn selvityksen mukaan turvakotien perhepaikkojen riittävä ja todelliseen tarpeeseen perustava arvioitu kokonaismäärä Suomessa vaihtelee 262–367 perhepaikan välillä. Turvakotipaikkoja on tärkeä lisätä hallitusti ja vaiheittain sekä seurata ja arvioida turvakotipalveluiden tarvetta paikkalisäysten jälkeen. Toukokuussa 2023 julkaistun turvakotitilaston mukaan turvakotien asiakasmäärä kasvoi vuonna 2022 edelliseen vuoteen verrattuna. Suomessa on vuoden jokaisena päivänä vapaana turvakotipaikkoja, mutta kaikilla alueilla ei aina välttämättä ole paikkoja vapaana. Mikäli yksittäisessä turvakodissa ei ole tilaa, henkilö ohjataan toiseen turvakotiin. Ihmisten tilanteet, liittyen esimerkiksi lasten kouluun, ovat usein kuitenkin sellaisia, ettei ole kohtuullista edellyttää siirtymistä turvakotiin satojen kilometrien päähän kodista.

Vuodesta 2015 alkaen turvakotien määrä on kasvanut 19 turvakodista 29 turvakotiin ja turvakotien perhepaikkoja on lisätty 114 perhepaikasta nykyiseen 230 perhepaikkaan. Turvakotien rahoitusta on kasvatettu suunnitelmallisesti. Turvakotien rahoitus on noussut vuoden 2016 11,55 miljoonasta eurosta nykyiseen 24,55 miljoonaan euroon. Kattavan turvakotiverkoston ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi riittävä rahoitus tulee turvata myös jatkossa. Sosiaali- ja terveysministeriö on esittänyt vuodelle 2024 kahden miljoonan euron korotusta turvakotien rahoitukseen (yht. 26,55 milj. eur). Turvakotiverkoston laajentumisen, inflaation ja palkankorotusten vuoksi kustannukset ovat kasvaneet, eikä nykyisen suuruinen rahoitus riitä vuodesta 2024 eteenpäin paikkamäärältään nykyisenlaajuisen turvakotiverkoston ylläpitoon. THL:n arvion mukaan nykyisen turvakotiverkoston kustannukset ovat noin 27,3 miljoonaa euroa vuonna 2024. THL on arvioinut, että mikäli rahoitus pysyy vuodesta 2024 alkaen nykyisessä 24,55 miljoonassa eurossa, turvakotiverkostoa pitäisi supistaa noin 20 perhepaikan eli kolmen 7-paikkaisen turvakodin verran.

Todennäköisesti tällöin pitäisi lakkauttaa kokonaisia turvakoteja tai turvakotien osastoja, koska käytännössä esimerkiksi henkilöstökuluissa ei pystyttäisi säästämään vain yksittäisiä paikkoja vähentämällä.

Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu ”Turvakotien ja raiskauskriisikeskusten palveluiden saavutettavuutta pyritään vahvistamaan.” Turvakotiverkostoa tulisi vahvistaa erityisesti alueilla, joissa palvelua ei tarjota maantieteellisesti riittävän lähellä, tai joissa palvelua ei ole asukasmäärään ja tarpeeseen nähden riittävästi. Suomen pohjoisin turvakoti on tällä hetkellä Rovaniemellä. Turvakoteja on Keski-Uudenmaan hyvinvointialuetta lukuunottamatta kaikilla muilla hyvinvointialueilla.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018
K 6/2018 vp – EK 45/2018 vp

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto

3. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla yhdenmukaistetaan viranomaisten tulkinnat perustuslain edellyttämän välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon sisällöstä,

3. Eduskunta hyväksyi toimeentulotukilain muutokset (HE 127/2022 vp; 1023/2022) jotka tulivat voimaan 1.1.2023. Uudistuksessa pyrittiin parantamaan erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina. Laissa säädettiin tarkemmin muun muassa sosiaalihuollon ja Kelan välisestä yhteistyöstä ja laki sisältää nyt myös säädöksen henkilöllisestä soveltamisalasta. Tämä selkeyttää osaltaan välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon vastuunjakoa. Asiasta ei uutta ilmoitettavaa.

Susanna Rahkonen, neuvotteleva virkamies, sosiaali- ja terveysministeriö.

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien yhdenvertaisuus avun saannissa,

4. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on toteuttanut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille koulutuksen ihmiskaupasta ja ihmiskaupan uhrien auttamisesta. Verkkokouluna toteutettu koulutuskokonaisuus valmistui keväällä 2023 ja se sisältää sekä THL:n että Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän valmistelemia moduuleita muun muassa ihmiskauppailmiöstä, ihmiskaupan uhrien auttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa, viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toiminnasta. Elokuussa 2023 verkkokoulun oli suorittanut osittain tai kokonaan hieman alle 200 ihmistä.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2018
K 22/2018 vp – EK 49/2018 vp

3. pyrkii osana palkkatasa-arvon edistämistyötä kehittämään menetelmän, jolla töiden vaativuutta on mahdollista vertailla eri toimialojen välillä,

3. Sosiaali- ja terveysministeriö teetti Sanna Marinin hallitusohjelmaan perustuvan tutkimuksen Työehtosopimusten sukupuolivaikutukset samapalkkaisuuden näkökulmasta (2022-2023). Se tarkasteli työehtosopimuksia erityisesti palkkatasa-arvon näkökulmasta. Keskeisimmät tutkimuskysymykset liittyivät sen selvittämiseen, onko kollektiivisopimuksissa rakenteita ja määräyksiä, jotka asettavat sukupuolet erilaiseen asemaan ja eriyttävät palkkausta. Palkanmuodostuksessa tuli kiinnittää erityistä huomiota mahdollisesti välillisesti syrjiviin määräyksiin, myös palkanosia koskevien määräysten osalta.

Suomessa on tehty vain niukasti tutkimusta työmarkkinasopimusten ja palkkausjärjestelmien vaikutuksesta palkkatasa-arvoon. Tutkimus paikkaa tätä aukkoa. Tutkimuksen toteuttivat emeritus professori Niklas Bruun ja emerita professori Kevät Nousiainen sekä YTM Miikaeli Kylä-Laaso ja HTM, TkL Virpi Liinalaakso. Tutkimus tehtiin kahdessa vaiheessa: kyselyllä tutkittiin sukupuolivaikutusarviointia työehtosopimuksissa ja –neuvotteluissa. Lisäksi analysoitiin yksityisen rahoitusalan ja julkisen sektorin Maanmittauslaitoksen sopimukset ja soveltamiskäytäntö.

Tutkimus sisältää johtopäätökset ja suositukset. Tulosten mukaan samapalkkaisuuden edistäminen edellyttää sukupuolivaikutusarvioinnin lisäämistä ja vahvistamista osana työehtosopimusneuvotteluja sekä liitto-että paikallistasolla. Lisäksi tehtiin suosituksia samapalkkaisuusperiaatteen täytäntöönpanon vahvistamiseksi työehtosopimuksissa. Niissä on otettu huomioon EU:n palkka-avoimuusdirektiivi (2023/970 (EU)). Tutkimustulokset ovat hyödyllisiä direktiiviä täytäntöön pantaessa. (Tutkimuksen loppuraportti, sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023:35).

Seuraavassa samapalkkaisuusohjelmassa sovitaan tutkimuksen perusteella käyttökelpoisiksi osoittautuvista konkreettisista toimenpiteistä työ- ja virkaehtosopimusten ja sukupuolivaikutusten arvioinnin kehittämiseksi samapalkkaisuutta edistäviksi.

Outi Viitamaa-Tervonen, projektipäällikkö, sosiaali- ja terveysministeriö

4. huolehtii siitä, että käytännön tasa-arvotyötä kehitetään kaikilla koulutustasoilla varhaiskasvatuksesta lähtien siten, että sukupuoli-, oppimis- ja muista eroista johtuviin koulu- ja opiskelijatyön haasteisiin voidaan löytää ratkaisuja,

4. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa esitettiin, että velvoittavista tasa-arvosuunnitelmista säädetään myös varhaiskasvatuksessa. Hallitusohjelmakirjauksen pohjalta naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986, jäljempänä tasa-arvolaki) muutos valmisteltiin virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Lakimuutos (101/2023) tuli voimaan 1.6.2023. Se täydentää voimassa olevaa lainsäädäntöä siltä osin, että suunnitelmallinen tasa-arvotyö aloitettaisiin jo varhaiskasvatuksessa. Opetushallitus on valmistanut asiaan liittyvän koulutusmateriaalin.

Tasa-arvoisempi varhaiskasvatus, johon kuuluu myös tasa-arvosuunnittelu, turvaa paremmin eri sukupuolille yhtäläisiä mahdollisuuksia jo varhaislapsuudessa, edistää osaltaan lasten turvallista kasvua ja kehitystä sekä ehkäisee kiusaamista ja syrjintää. Muutoksilla arvioidaan olevan myös pidempikantoisia myönteisiä vaikutuksia yksilöiden sekä yhteiskunnan tulevaisuuteen. Pitkällä aikavälillä tämä tasa-arvolain muutos saattaa osaltaan auttaa vähentämään sukupuoleen liittyvää eriytymistä koulutuksessa ja työmarkkinoilla.

Tasa-arvolain 3 pykälään lisättiin varhaiskasvatuksen järjestäjän määritelmä, yleisiä koulutusta ja opetusta koskevia tasa-arvon edistämissäännöksiä vastaavasti säädettiin varhaiskasvatuksen osalta (5 pykälä), lakiin

lisättiin uusi 5 b pykälä (tasa-arvosuunnitelman laatimisvelvoite varhaiskasvatuksessa) ja sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä koskevat säännökset ulotettiin myös varhaiskasvatukseen (6 c pykälä). Lisäksi valvontaa koskevat 18 – 21 pykälät ulotettiin koskemaan myös varhaiskasvatusta.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää mahdollisuudet nimetä riippumaton toimielin Istanbulin sopimuksen velvoitteiden toimeenpanon seurantaan ja arviointiin sekä tarvittaessa valmistelee siihen liittyvät lainsäädäntömuutokset sekä antaa seuraavan nelivuotiskauden aikana selvityksen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle Istanbulin sopimuksen velvoitteiden kansallisen toimeenpanon etenemisestä sekä yhteensovittamiselimen laatimien toimenpiteiden toteutumisesta ja niiden vaikuttavuudesta,

5. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE) on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä vuodesta 2017 alkaen toiminut poikkihallinnollinen toimikunta, joka toimii Istanbulin sopimuksen 10 artiklassa tarkoitettuna yhteensovittamiselimenä. NAPEa koskevan valtioneuvoston asetuksen mukaan NAPE mm. vastaa Istanbulin sopimuksen toimeenpanon edellyttämien toimenpiteiden yhteensovittamisesta, seurannasta ja arvioinnista sekä laatii Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman. Tälle hetkellä voimassa oleva toimeenpanosuunnitelma kattaa vuodet 2022–2025 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:7). Suunnitelman toimeenpano on käynnissä ja syksyn 2023 aikana NAPE tekee väliseurannan toimenpiteiden toteutuksen etenemisestä.

NAPEn toiminnasta raportoidaan vuosittain valtioneuvostolle, viimeksi helmikuussa 2023 Oikeudenhoidon ja sisäisen turvallisuuden ministerityöryhmälle. Istanbulin sopimuksen ensimmäisestä, vuosia 2018–2021 koskeneesta kansallisesta toimeenpanosuunnitelmasta tehtiin ulkopuolinen arviointi, joka julkaistiin vuonna 2022 (sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2022/7).

Lisäksi yhdenvertaisuusvaltuutettu seuraa ja arvioi, NAPEn ohella, Istanbulin sopimuksen10 artiklassa tarkoitetulla tavalla sellaisia toimintaperiaatteita ja toimia, jotka on tarkoitettu kaikkien Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. NAPE ja yhdenvertaisuusvaltuutettu käyvät säännöllistä keskustelua Istanbulin sopimuksen toimeenpanosta ja muista ajankohtaisista asioista ja Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimiston edustaja on pysyvänä asiantuntijana NAPEssa.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

6. huolehtii tasa-arvolainsäädännön toteuttamisen ja valvonnan edellyttämistä voimavaroista sekä turvaa tasa-arvotyötä tekevien kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet tehdä pitkäjänteistä työtä tasa-arvon edistämiseksi,

6. Tasa-arvovaltuutettu valvoo naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) noudattamista. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa linjattiin, että ihmisoikeusongelmien tunnistamisen ja raportoinnin ongelmiin puututaan määrätietoisesti turvaamalla muun muassa erillisvaltuutettujen toiminta. Vuonna 2022 lisämäärärahan turvin on ollut mahdollista perustaa uusi virka

tasa-arvovaltuutetun toimistoon. Oikeusministeriö seuraa tasa-arvovaltuutetun toimiston resurssien riittävyyttä. Lausuma ei aiheuta jatkotoimia.

Sosiaali- ja terveysministeriöön sijoitettu tasa-arvoyksikkö valmistelee ja kehittää hallituksen tasa-arvopolitiikkaa, tasa-arvolainsäädäntöä ja edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Yksikössä työskentelee noin 15 henkilöä. Lausuma ei aiheuta jatkotoimia.

Hallitus päätti kevään 2021 kehysriihessä pysyvästi korottaa eräiden naisjärjestöjen valtionavusta annetun lain (663/2007) mukaisten valtionavustusten määrärahaa valtiontalouden kehyksissä 268 000 eurosta 518 000 euroon (mom. 29.10.51. Valtionavustus järjestöille). Korotus koski avustusmäärärahaa vuoden 2022 talousarviosta alkaen. Asiasta ei ole uutta ilmoitettavaa.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022
K 1/2022 vp – EK 40 /2022 vp

1. *selvittää tasa-arvovaltuutetun toimivallan laajentamisen risteävän syrjinnän tilanteisiin*

1. Tasa-arvolaki on ollut voimassa jo varsin pitkään, ja sitä on täydennetty ja uudistettu useaan otteeseen. Kesäkuussa 2022 hyväksytyssä tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että on syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan. Tasa-arvopoliittisen selonteon aikajänne ulottuu vuoteen 2030. Asia on tarkoitus sisällyttää tällä hallituskaudella tehtävään tasa-arvolain toimivuutta koskevaan selvitykseen.

2. *selvittää syrjinnän uhrien oikeussuojan vahvistamiseksi a) tasa-arvolain mukaisen hyvityksen soveltamisalan laajentamisen koskemaan syrjinnän viranomaistoiminnassa, työhönottopäätöstä edeltävän syrjinnän sekä sellaisen käyttäjäyrityksen syrjivän menettelyn, joka vaikuttaa työntekijän työn jatkumiseen b) itsenäisen kanneoikeuden antamisen tasa-arvovaltuutetulle tasa-arvolakiin perustuvissa syrjintäriidoissa c) yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kehittämisen matalan kynnyksen oikeussuojaelimeksi, joka voi määrätä maksettavaksi hyvitystä*

2. Tasa-arvolaki on ollut voimassa jo varsin pitkään, ja sitä on täydennetty ja uudistettu useaan otteeseen. Kesäkuussa 2022 hyväksytyssä tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että on syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan. Tasa-arvopoliittisen selonteon aikajänne ulottuu vuoteen 2030. Tämän kohdan asiat tulevat tarkasteltavaksi joko tällä hallituskaudella tehtävän tasa-arvolain toimivuutta koskevassa selvityksessä tai palkka-avoimuutta koskevan direktiivin täytäntöönpanossa.

4. *laatii samanarvoista työtä koskevan määritelmän tasa-arvolakiin lisättäväksi*

4. Komissio antoi 5.3.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamisen lujittamisesta palkkauksen läpinäkyvyyden ja täytäntöönpanomekanismien avulla (palkka-avoimuusdirektiivi). Direktiivi tuli voimaan 6.6.2023 ja sen

täytäntöönpanoaika on kolme vuotta. Näin ollen jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 7 päivänä kesäkuuta 2026. Direktiivin tavoitteena on puuttua samapalkkaisuutta koskevan perusoikeuden riittämättömään täytäntöönpanoon ja varmistaa, että tätä oikeutta noudatetaan kaikkialla EU:ssa. Direktiivi sisältää myös kirjauksen samanarvoisen työn määritelmästä sekä vertailemiseen käytettävistä kriteereistä. Kansallinen täytäntöönpano on käynnistymässä ja esivalmistelua tehdään parhaillaan. Täytäntöönpanoa varten ollaan myös asettamassa työryhmä näillä näkymin 2024. Tarkempi aikataulu myös sen osalta täsmentyy.

Hallitus vahvisti samasta ja samanarvoisesta työstä sama palkka-periaatteen toteutumista laajalla kaksivuotisella Samanarvoinen työ-tutkimus-ja kehittämishankkeella. Hanke tarkasteli työn vaativuuden arviointia ja samanarvoista työtä kansallisen tasa-arvolainsäädännön ja EU-oikeuden, työ- ja virkaehtosopimusten sekä palkkausjärjestelmien näkökulmasta. Lisäksi tarkastelua ja kehittämistyötä tehtiin kolmessa pilottiorganisaatiossa. Hanke ei kehittänyt uutta vaativuuden arviointijärjestelmää, vaan arvioi käytössä olevia työn vaativuuden arviointivälineitä ja niiden toimivuutta palkkatasa-arvon ja samanarvoisen työn kannalta. Tutkimushankkeen suositukset otetaan huomioon palkkaavoimuusdirektiivin (COM 2021 93 final) täytäntöönpanossa.

5. laatii tasa-arvolain 6 pykälään lisättäväksi säännöksen, jonka mukaan työnantajan velvoite on ennaltaehkäistä seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää,

5.Tasa-arvolaki on ollut voimassa jo varsin pitkään, ja sitä on täydennetty ja uudistettu useaan otteeseen. Kesäkuussa 2022 hyväksytyssä tasa-arvopoliittisessa selonteossa todetaan, että on syytä kattavasti selvittää ja arvioida tasa-arvolain kokonaisuuden toimivuutta. Arvion perusteella tulisi valmistella tasa-arvolain kokonaisuudistus kattaen tasa-arvon edistämisen, syrjinnän, oikeussuojan ja valvonnan. Tasa-arvopoliittisen selonteon aikajänne ulottuu vuoteen 2030. Asia on tarkoitus sisällyttää tällä hallituskaudella tehtävään tasa-arvolain toimivuutta koskevaan selvitykseen.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022
K 7/2022 vp – EK 52/2022 vp

4. toteuttaa tarvittavat toimenpiteet ihmiskaupan uhrien tunnistamiseksi ja avun pariin ohjaamiseksi hyvinvointialueilla,

4. Sosiaalihuoltolain 11 pykälään tehtiin 1.1.2023 alkaen muutos, jonka tarkoituksena on parantaa hyvinvointialueiden edellytyksiä auttaa ihmiskaupan uhreja. Tuen tarpeita koskevaan 11 pykälän 5 kohtaan lisättiin ”muu hyväksikäyttö” yhdeksi tuen tarpeen syyksi lähisuhde- ja perheväkivallan sekä muun väkivallan ja kaltoinkohtelun rinnalle. Hyväksikäyttö pitää sisällään muun muassa ihmiskaupan. Syksyn 2023 aikana päivitetään sosiaalihuoltolain soveltamisopasta ja siinä tullaan lyhyesti avaamaan myös em. lainmuutosta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on toteuttanut sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille koulutuksen ihmiskaupasta ja ihmiskaupan uhrien auttamisesta. Verkkokouluna toteutettu koulutuskokonaisuus valmistui keväällä 2023 ja se sisältää sekä THL:n että Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän valmistelemia moduuleita muun muassa ihmiskauppailmiöstä, ihmiskaupan uhrien auttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa, viranomaisten välisestä yhteistyöstä ja Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toiminnasta. Elokuussa 2023 verkkokoulun oli suorittanut osittain tai kokonaan hieman alle 200 ihmistä.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

5. selvittää ja toteuttaa lainsäädännön tai toiminnan muutokset, joilla turvataan ihmiskaupan uhrien turvallinen ja tuettu asuminen,

5. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos selvitti vuosien 2020–2021 aikana suomalaisen palvelujärjestelmän edellytyksiä vastata ihmiskaupparikoksen uhrien turvallisen ja tuetun asumisen tarpeisiin. Selvitys julkaistiin joulukuussa 2021 (THL:n Työpaperi 27/2021). Selvityksessä havaittiin asumispalveluita koskevia puutteita, mutta ne eivät koskeneet ainoastaan ihmiskaupan uhreja. Selvityksen perusteella ei nähty, että olisi tarkoituksenmukaista säätää nimenomaisesti ja ainoastaan ihmiskaupan uhreille suunnatusta asumispalvelusta. Selvityksen lopputuloksena annettiin useita suosituksia, joilla voidaan kehittää palvelujärjestelmää ja ihmiskaupan uhrien asemaa (asumis)palveluiden saajina. Selvityksessä suositeltiin mm. jatkoselvitettäväksi turvakotipalveluiden kohderyhmän laajentamisen tarkoituksenmukaisuutta koskemaan myös muita kuin lähisuhdeväkivaltaa kokeneita sekä ohjeen laatimista turvallisuusseikkojen huomioimisesta majoitusta ja asumispalveluita järjestettäessä niin sosiaali- kuin vastaanottopalveluissa.

Vuonna 2023 on käynnissä turvakotien laatusuositusten päivittäminen. Tässä yhteydessä selvennetään muun muassa sitä, millaisissa tilanteissa ihmiskaupan uhrit voivat saada turvakotipalveluita.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö

Valtioneuvoston tasa-arvopoliittinen selonteko
VNS 5/2022 vp – EK 67/2022 vp

1. *antaa eduskunnalle seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon vuoden 2031 loppuun mennessä ja väliraporttina selvityksen selonteon toteutumisen edistymisestä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle vuoden 2027 loppuun mennessä*,

1. Sosiaali- ja terveysministeriö toimittaa väliraportin ja seuraavan tasa-arvopoliittisen selonteon eduskunnan edellyttämän aikataulun mukaisesti.

2. *toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joilla tasa-arvosuunnittelua ja tasa-arvovaikutusten arviointia parannetaan ja vahvistetaan julkisessa hallinnossa ja lainvalmistelussa*

2.Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisessa kehitetään viranomaisten avainprosesseja sukupuolten tasa-arvoa edistäviksi. Keskeisiä menetelmiä ovat sukupuolivaikutusten arviointi ja toiminnallinen tasa-arvosuunnittelu. Val-tioneuvostotasolla seurataan vuosittain säädösvalmistelussa ja talousarvioesityksissä tehtyjä sukupuolivaikutusten arviointeja. Noin 26 prosenttia vuoden 2022 aikana annetuista hallituksen esityksistä arvioi esityksen sukupuolivai-kutuksia tai kohdentumista eri sukupuoliin. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä olevien tasa-arvoyhteenvetojen laatu ei ole parantunut edellisiin vuosiin verrattuna. Yhteenvetojen perusteella ei voida arvioida budjetin sukupuo-livaikutuksia. Budjetin sukupuolivaikutuksia on arvioitu perusteellisemmin vuosina 2018 ja 2023 erillisissä selvitys-hankkeissa, joiden pohjalta sukupuolitietoista budjetointia voitaisiin kehittää.

Viranomaisten tasa-arvo-osaamista on vahvistettu mm. vuonna 2020 julkaistun digitaalisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskoulutuksella. Koulutuksen on suorittanut n. 7000 henkilöä eri viranomaisorganisaatioissa (tilanne 08/2023). Lähes kaikissa ministeriöissä valtavirtaistamista koordinoivat toiminnalliset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmät ja toimenpiteet on koottu suunnitelmiksi. THL:ssä sijaitseva Tasa-arvotiedon keskus tuottaa ja levittää tietoa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyen sekä verkottaa toimijoita. Tilastokeskuksen ja hallinnonalojen tutkimuslaitosten tuottamat tasa-arvotilastot ja sukupuolittain eritelty tieto on välttämätön pohja sukupuolivaikutusten arvioinneille.

Pääministeri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on, että tasa-arvon edistäminen huomioidaan talousarvioproses-sissa, keskeisissä uudistuksissa ja hankkeissa. Kehittämistä jatketaan horisontaalisessa yhteistyössä. Hallituksen yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä antaman tiedonannon mukaan poliittisen- ja virkamiesjohdon tietoisuutta tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta lisätään sekä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään ministeriöiden tulosohjauksessa.

4. ryhtyy pikaisesti toimiin raskaudesta ja vanhemmuudesta johtuvan työsyrjinnän ehkäisemiseksi

4.Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmaan oli kirjattu tavoite ehkäistä raskaussyrjintää ja täsmentää lainsäädäntöä niin, että raskaus ja perhevapaan käyttö eivät vaikuttaisi määräaikaisen työsuhteen jatkumiseen. Tavoitetta käsiteltiin kolmikantaisessa työ- ja elinkeinoministeriön vetämässä työryhmässä, joka ei ehdottanut muutoksia lainsäädäntöön.

Perhevapaauudistus, joka tuli voimaan 1.8.2022 tukee työelämän tasa-arvoa ja palkkatasa-arvon edistymistä, ja se vähentää pitkällä aikavälillä erityisesti äitien työurakatkoksia, vanhemmuuteen ja perhevapaisiin liittyvää syrjintää ja pitkien vapaiden kielteisiä palkkavaikutuksia. Perhevapaauudistusta seurataan kansallisella sekä EU-tasolla (uudistuksella täytäntöönpantiin samalla ns. työelämän tasapaino -direktiivi).

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan, että raskauteen ja perhevapaaseen perustuvan syrjinnän ehkäisyyn kohdistetaan tehokkaampia keinoja. Kaudelle 2023–2025 on suunnitteilla tasa-arvoasioista vastaavan ministerin valtiosihteerin vetämä ja sosiaali- ja terveysministeriön koordinoima työryhmä, joka käsittelee työelämän tasa-arvoon ja perhevapaisiin liittyviä kysymyksiä. Tavoitteena on muodostaa näkemys siitä, miten hallitusohjelman linjaukset raskaus- ja perhevapaasyrjinnästä voitaisiin parhaiten toteuttaa.

Tanja Auvinen, johtaja, sosiaali- ja terveysministeriö

4. ryhtyy toimiin väkivallan vastaisen työn vakinaistamiseksi ja sen rakenteen selvittämiseksi.

4. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii poikkihallinnollinen Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE), josta säädetään valtioneuvoston asetuksella (1008/2016). Toimikunnalla on vakinainen pääsihteerin tehtävä, joka on sijoitettu Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. NAPE laatii Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman nelivuotiskausiksi (nykyinen suunnitelma koskee
vuosia 2022–2025).

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa on kirjaus ”Hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa.” Sosiaali- ja terveysministeriö on ryhtymässä toimiin kirjauksen toteuttamiseksi muun muassa arvioimalla ensivaiheessa lainsäädännön tarvetta. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on käynnistänyt keväällä 2023 hyvinvointialueiden lähisuhdeväkivaltakoordinaattoreiden verkoston, jossa niin ikään käydään läpi olemassa olevia rakenteita sekä rakenteiden, koordinaation ja palveluketjujen kehittämistarpeita.

Minna Viuhko, erityisasiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö